

Voedselomgevingen in kaart en beeld

LEREND NETWERK - RUIMTE VOOR VOEDSEL
01 oktober 2021

DEPARTEMENT
OMGEVING

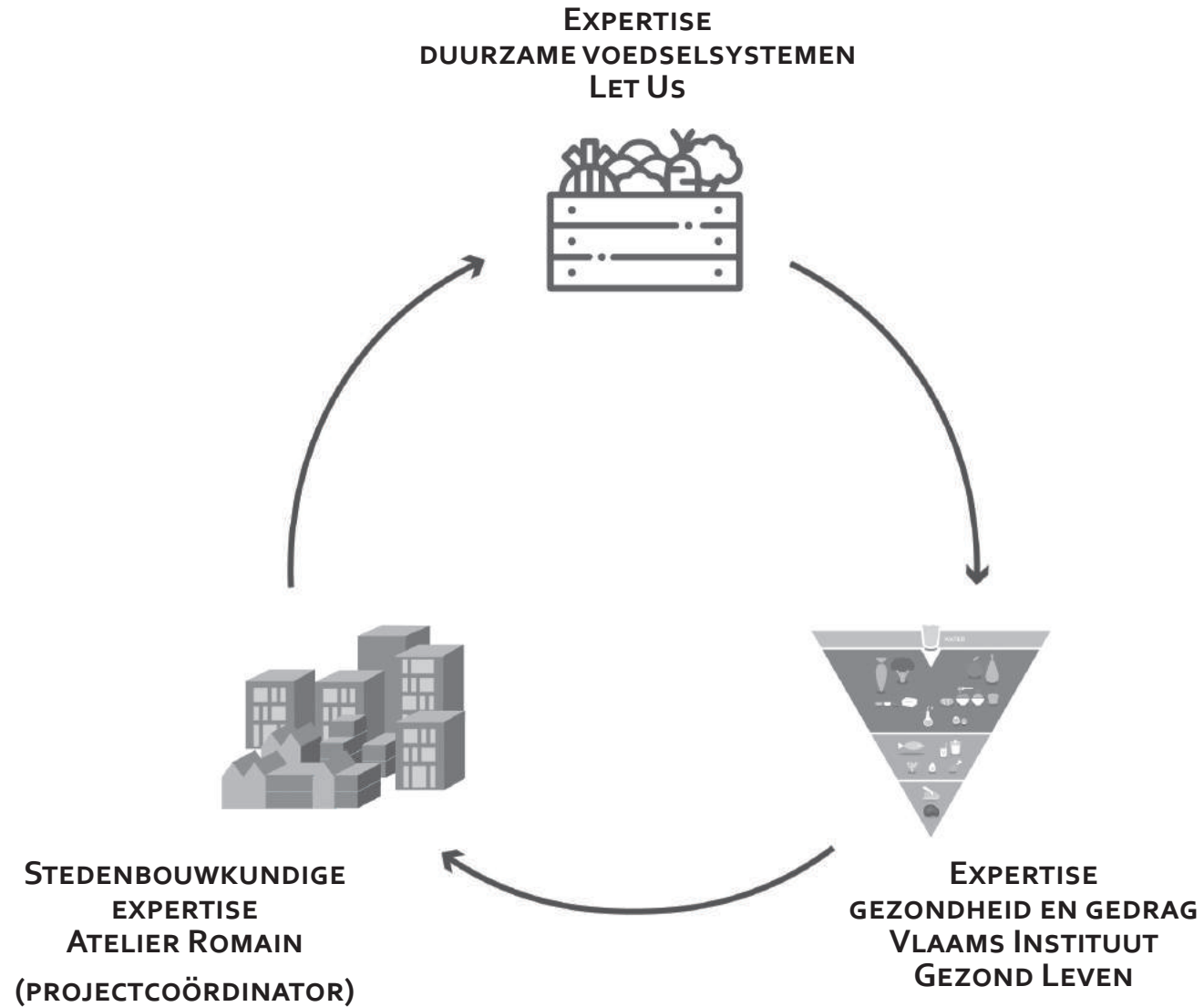
R
ATELIER
ROMAIN

Let us

VLAAMS INSTITUUT
GEZOND
LEVEN

Vlaanderen
is zorg

Onderzoeksteam

INHOUD

SITUERING ONDERZOEK

PLAN VAN AANPAK

VOEDSELOMGEVING IN KAART EN BEELD

GREEP UIT DE INTERVENTIES

SAVE THE DATE

SITUERING ONDERZOEK

Onderzoeksvraag

Hoe beïnvloedt een voedselomgeving het gedrag van mensen
en hoe kan het beleid hierop inspelen?

Welke tools (juridisch afdwingbare argumenten, stimulerende maatregelen, ...) kunnen worden ingezet om gezonde en milieuverantwoorde voedselomgevingen mee vorm te geven? Hoever reikt de gemeentelijke bevoegdheid hierin?

Stedenbouwkundige bril:
focus op de RUIMTELIJKE weerslag
milieuverantwoord + gezondheid

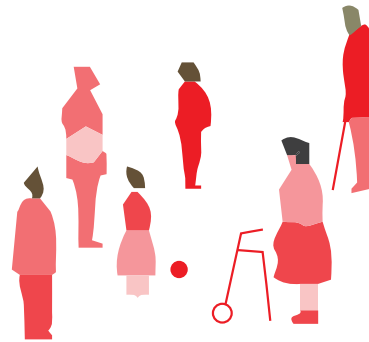

“Wat heeft impact op de ruimtelijke context en
wat kunnen we doorvertalen in ruimtelijke strategieën?”

**OUTPUT: ruimtelijke interventies en aanbevelingen
om gezonde én milieuverantwoorde voedselomgevingen vorm te geven**

Focus op mensen in kwetsbare omgeving

VERKLEINEN VAN GEZONDHEIDSKLOOF - VOEDSELONGELIJKHEID

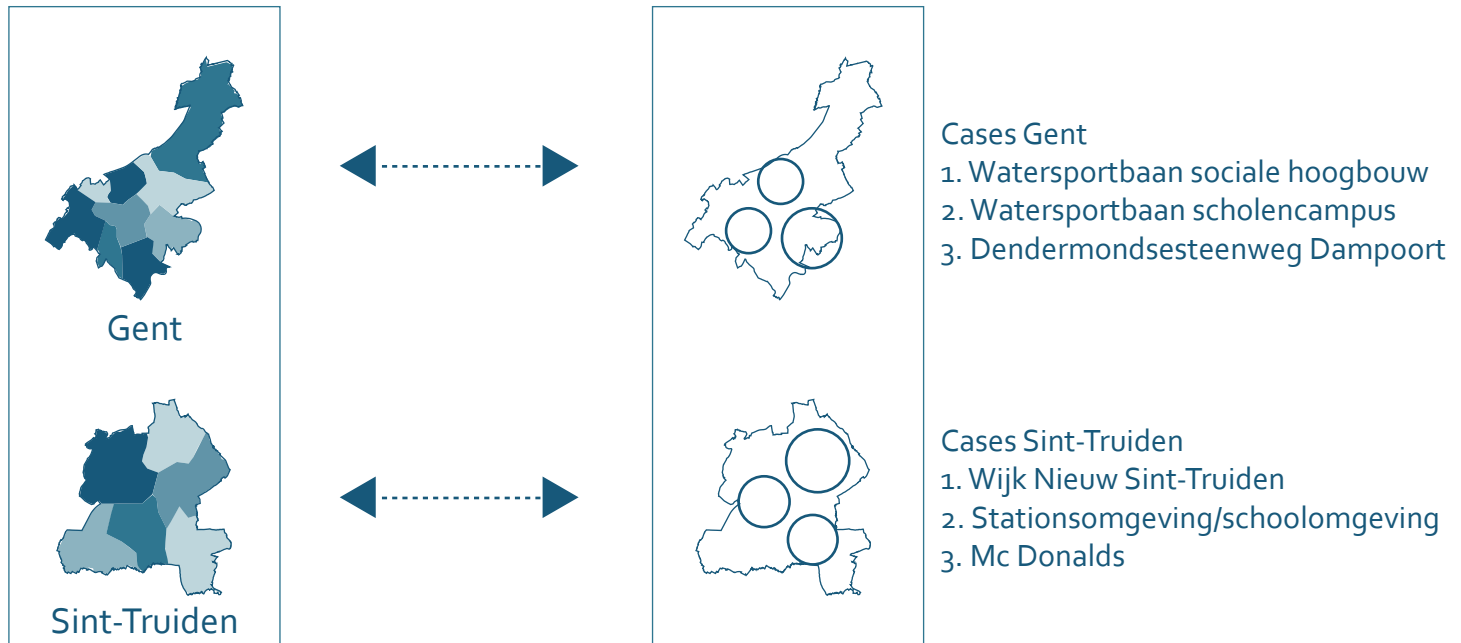

focus op (socio-economische)
KWETSBARE groepen (kinderen, jongeren, ouderen, ...)

Kwetsbare groepen kampen met **ongelijkheden** op het gebied van
voedsel en gezondheid in de openbare ruimte

“Door lokale en sociale beleidsinterventies te organiseren in de openbare ruimte,
kunnen kwetsbare groepen ondersteund worden bij hun voedselkeuzes.
Daarnaast kunnen ook andere groepen worden bereikt om dezelfde
gezonde en duurzame voedingskeuzes te maken.”

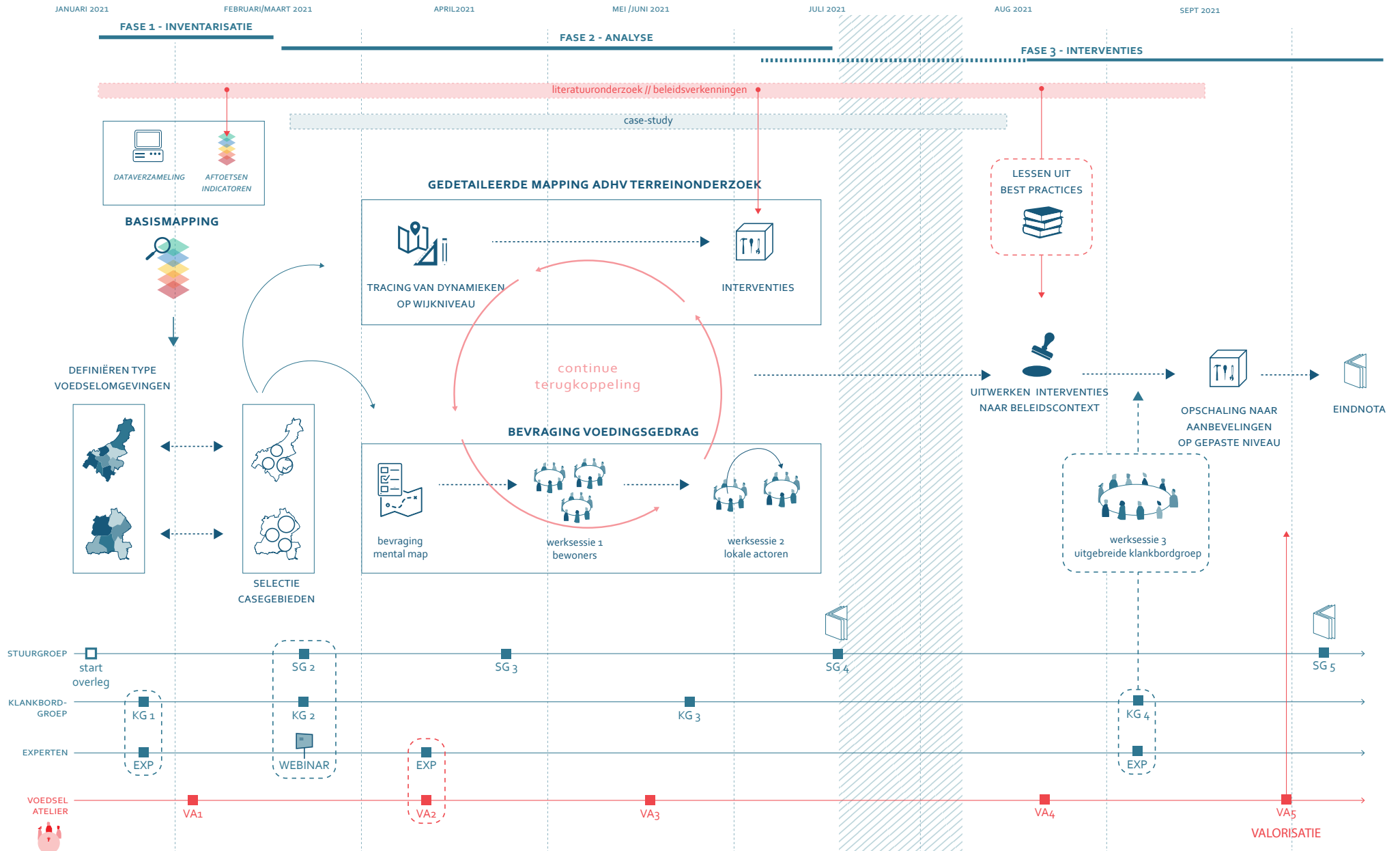
Focus op lokaal niveau

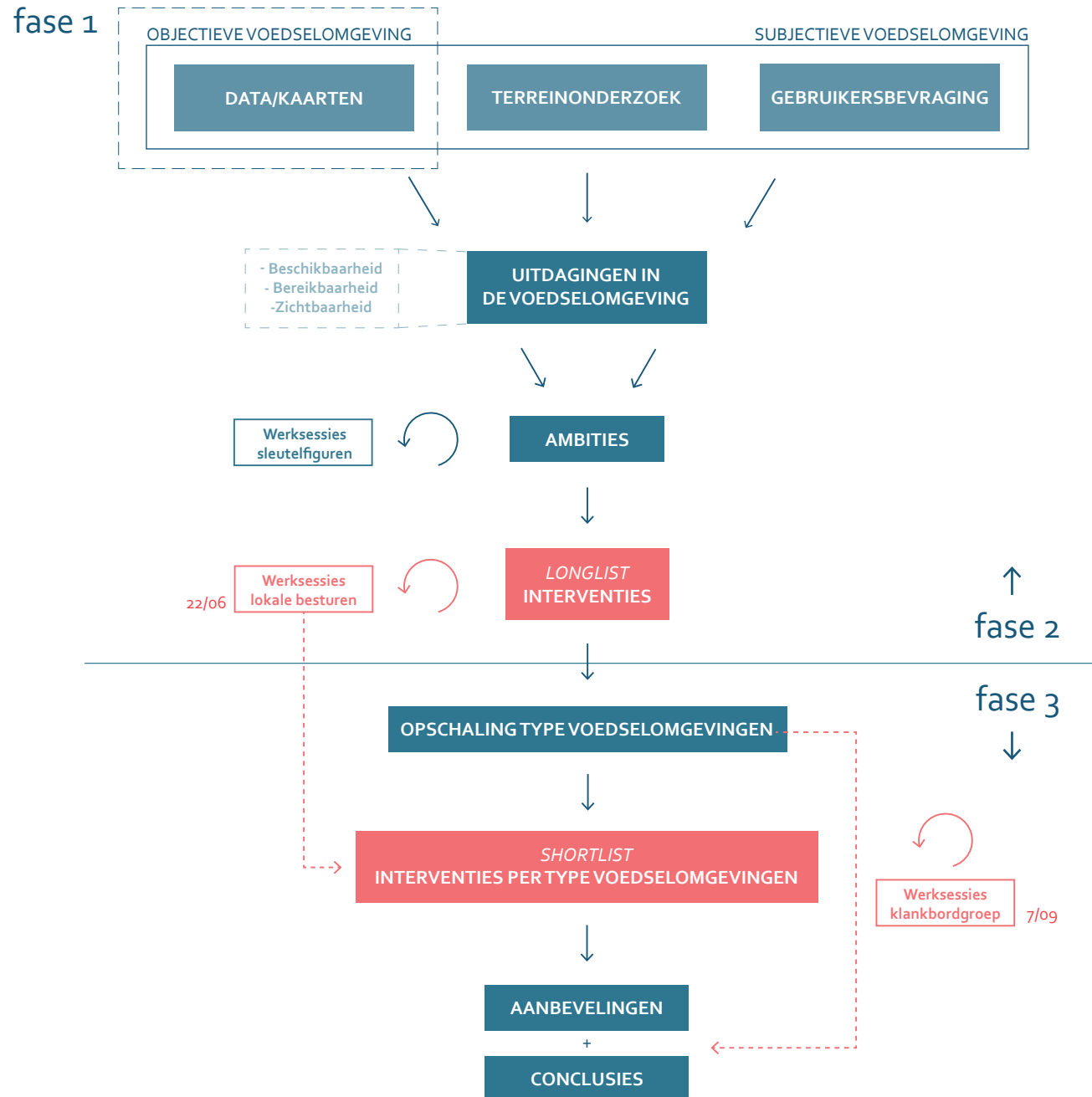

PLAN VAN AANPAK

Onderzoekstraject

Methodiek

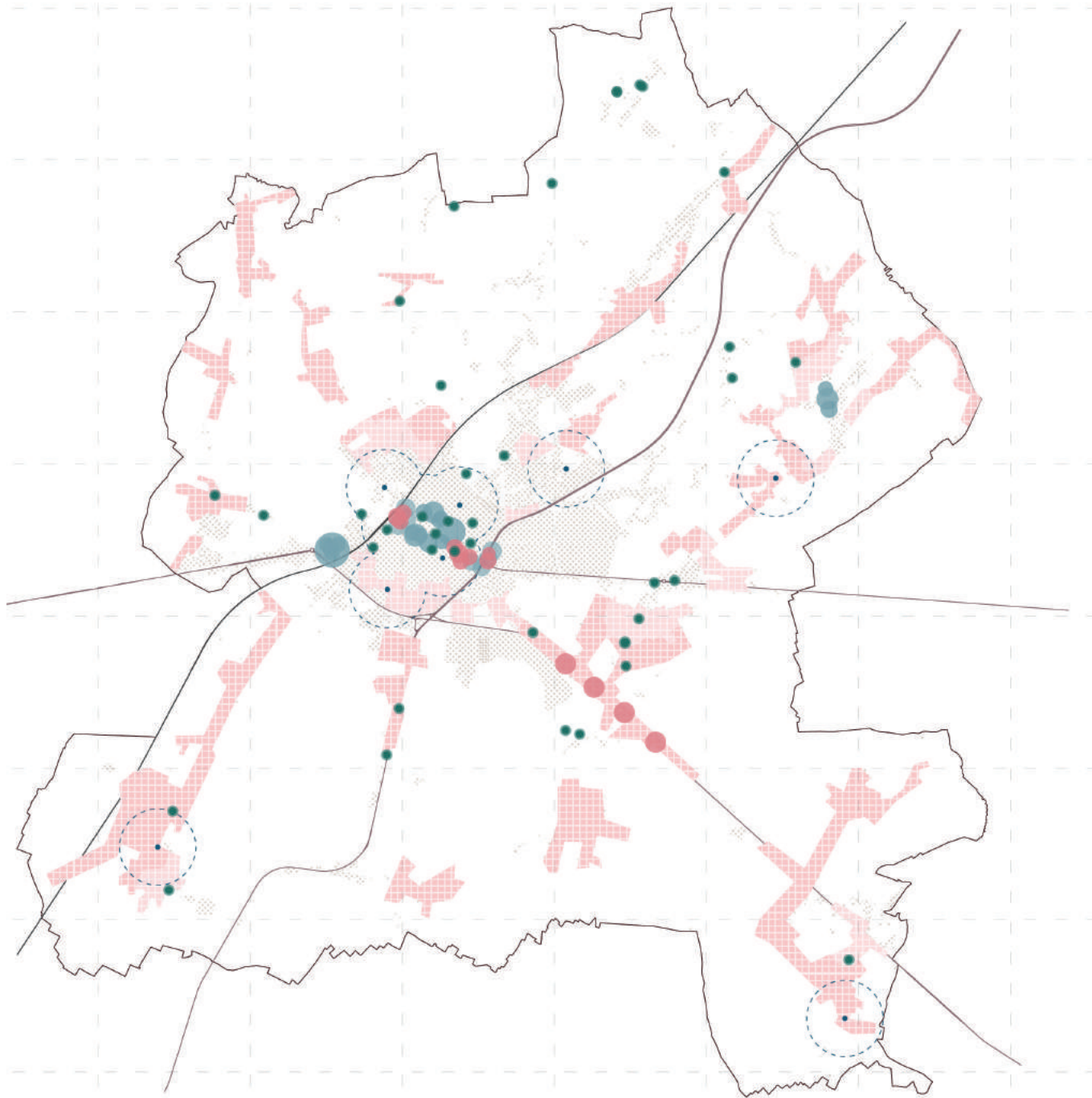

VOEDSELOMGEVING IN KAART EN BEELD

SINT-TRUIDEN

Synthesekaart: objectief data-onderzoek

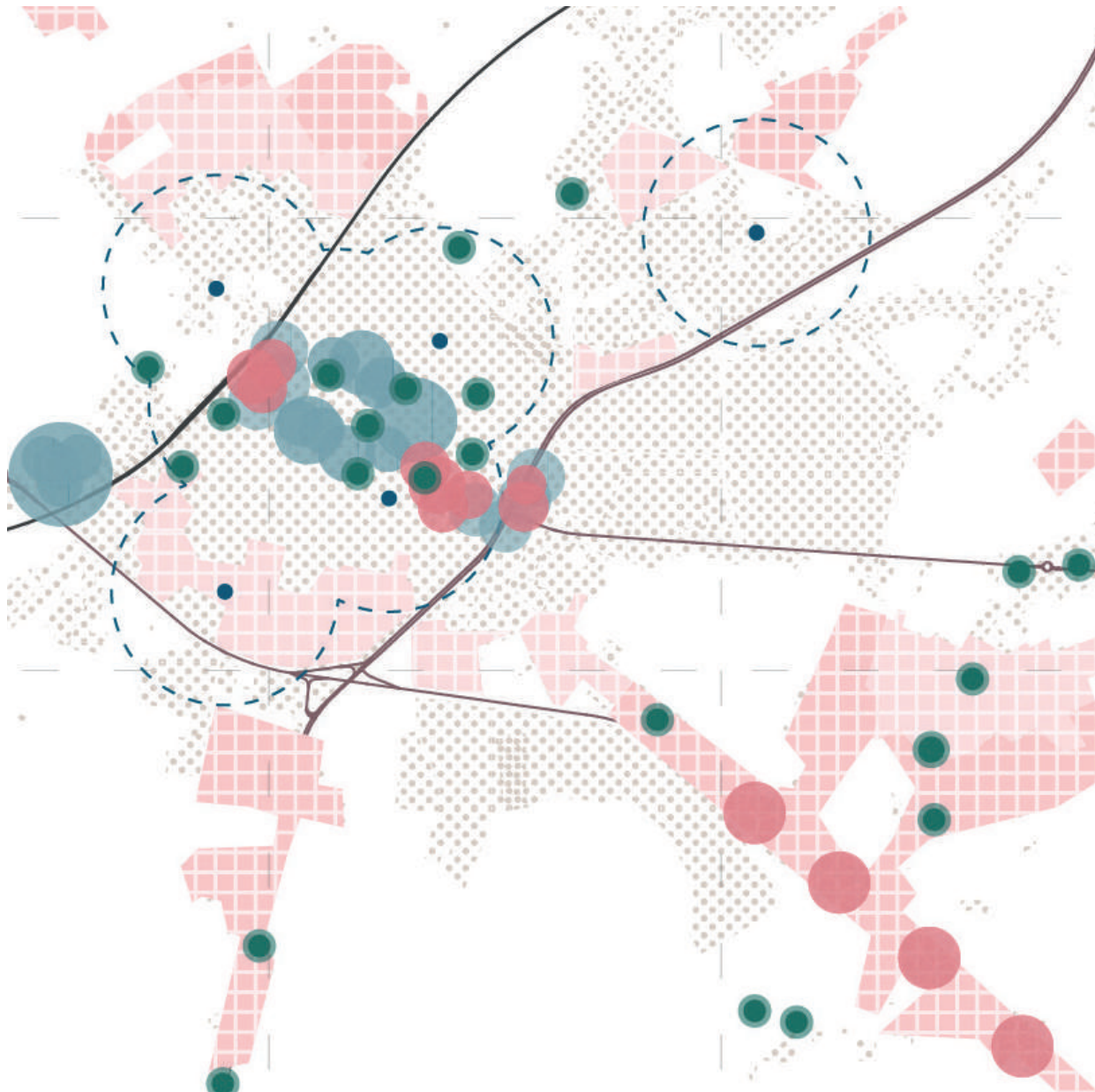
> VERVOLGONDERZOEK NODIG!

- *voedselwoestijn > 1.000m*
- *voedselwoestijn > 500m*
- *voedselmoeras*
- *zone met overwegend meer regulier aanbod*
- *voedseloase*
- *voedselverdeelpunt*
- *voornaamste alternatieve voedselvoorzieningen*

Synthesekaart: objectief data-onderzoek

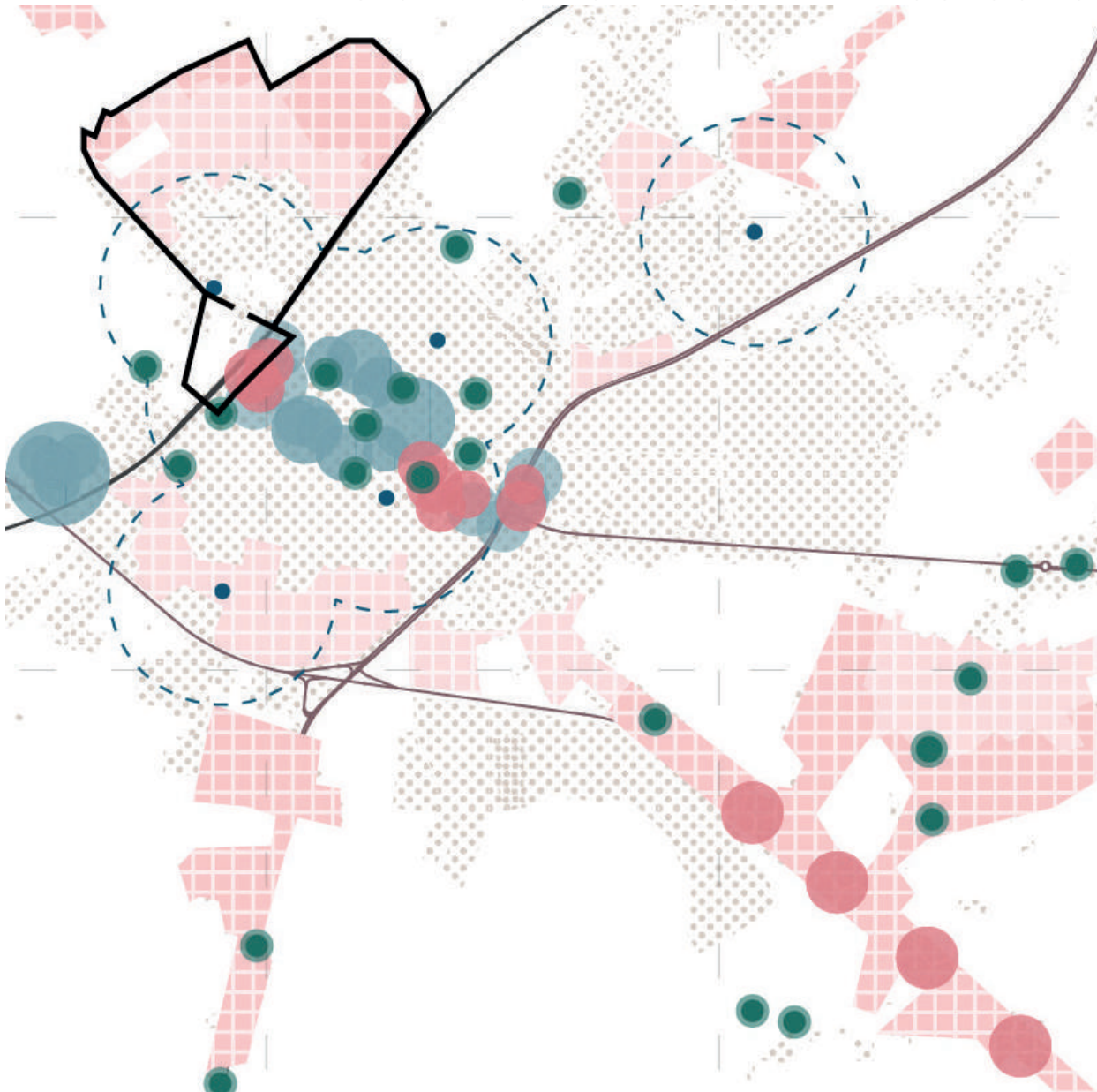
> VERVOLGONDERZOEK NODIG!

- *voedselwoestijn > 1.000m*
- *voedselwoestijn > 500m*
- *voedselmoeras*
- *zone met overwegend meer regulier aanbod*
- *voedseloase*
- *voedselverdeelpunt*
- *voornaamste alternatieve voedselvoorzieningen*

Synthesekaart: objectief data-onderzoek

CASE NIEUW-SINT TRUIDEN EN SCHOOL-STATIONSOMGEVING

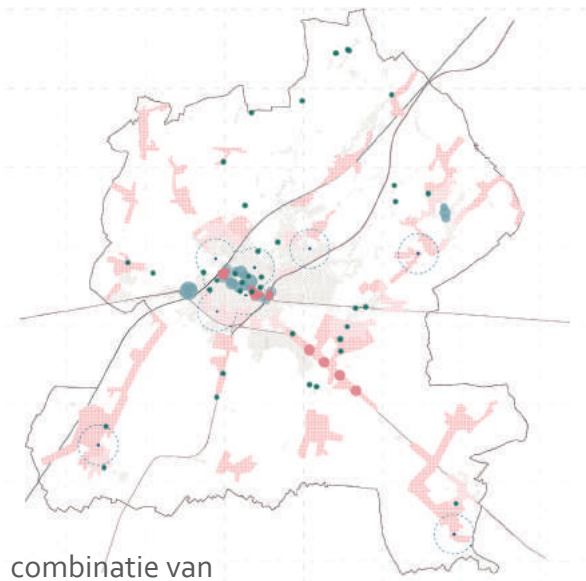

Belang van contextueel subjectief onderzoek!

(individuele)
bevraging gebruikers
en sleutelfiguren

Data-kaarten toont
PRIORITAIRE GEBIEDEN

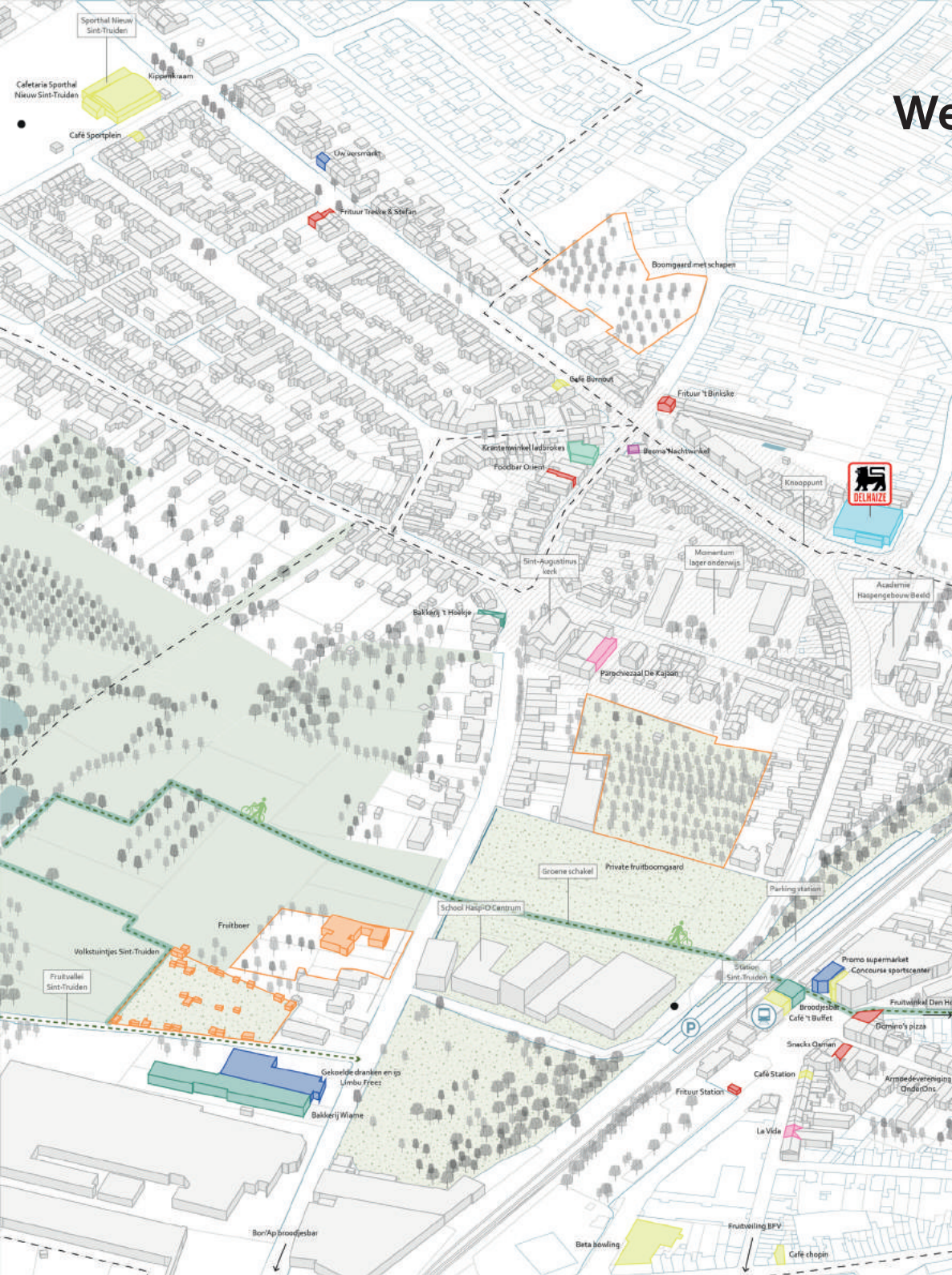
combinatie van
Vlaamse data,
data steden, ...

terreinbezoek
werkelijke voedselomgeving

MAATWERK en GEBIEDSKENNIS

zijn essentieel om noden in een type voedselomgeving in beeld te brengen

Werkelijke voedselomgeving in beeld

De Indische gemeenschap eet heel gezond en heel vers. Ze benutten de tuin optimaal als moestuin, hoe klein de ruimte ook is.

(sociaal consultatiebureau - sleutelfiguur werksessie)

Mensen die hulpbehoevend zijn, krijg je heel moeilijk in beeld omdat je deze doelgroep niet kan bereiken.

(welzijnsvereniging - sleutelfiguur werksessie)

In de crèche kan ik een maaltijd bestellen en meenemen bij het ophalen van mijn kind.

(bewoner)

Mensen in kwetsbare situaties hebben de cultuur en het geld niet voor gezonde voeding. Ze beseffen vaak niet hoe belangrijk gezonde voeding is.

(sociaal consultatiebureau - sleutelfiguur werksessie)

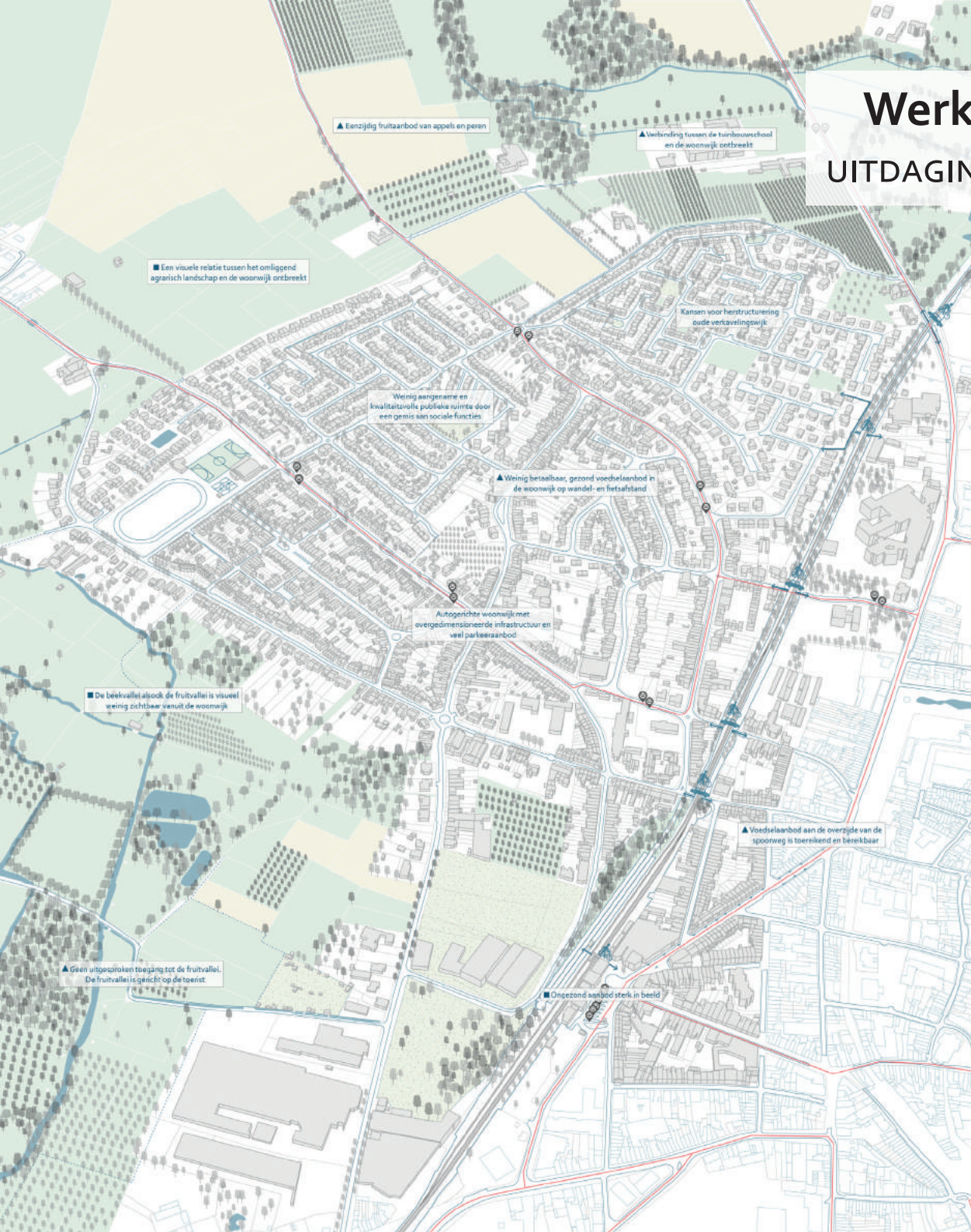

Werkelijke voedselomgeving in beeld

Werkelijke voedselomgeving in beeld

UITDAGINGEN IN DE VOEDSELOMGEVING + AMBITIES

- ongezond aanbod sterk in beeld in stationsomgeving
- geen uitgesproken toegang tot fruitvallei
- weinig betaalbaar en gezond voedselaanbod in wijk op fiets- en wandelafstand
- relatie tussen omliggend agrarisch landschap en wijk ontbreekt

▲ *beschikbaarheid*

● *bereikbaarheid*

■ *zichtbaarheid*

— *buslijn*

Voedselomgeving in kaart en beeld

AMBITIES

ambitie 1

INZETTEN OP EEN GEDIVERSIFIEERD
VOEDSELLANDSCHAP EN DEZE ZICHTBAAR EN
TOEGANKELIJK MAKEN IN DE PUBLIEKE RUIMTE
VOOR DE BUURT

ambitie 2

HET GEZOND EN MILIEUVERANTWOORD
VOEDSELAANBOD UITBREIDEN IN DE WIJK OP
STRATEGISCHE PLAATSEN

ambitie 3

HET GEZOND EN MILIEUVERANTWOORD
VOEDSELAANBOD UITBOUWEN IN EN RONDOM DE
SCHOOLOMGEVING

Ruimtelijke interventies

WERKSESSIES MET SLEUTELFIGUREN

Jongeren gebruiken vaak apps (Deliveroo, ...) om voeding online te bestellen en te leveren aan huis. Het gezond voedingsaanbod bovenaan plaatsen kan de keuze beïnvloeden.

(schoolhoofd - sleutelfiguur werksessie)

De Truienaar is heel behoudsgezind. Er is een verschil tussen wat de Truienaar en de toerist zoekt. De fruitvallei is op vandaag vooral gericht naar toeristen.

(sociale welzijnsorganisatie - sleutelfiguur werksessie)

Ruimtelijke interventies

LOONGLIST AAN INTERVENTIES

7. Collectieve moestuin met deelkeuken

5. Markt aan schoolomgeving

2. Decentraal uitbouwen van voedingsknooppunten

9. Campagne rond drinktappunten en drinkbussen

11. Publieke ruimte versterken

...

Een boerenmarkt aan de school zorgt voor ontmoeting en zou gekoppeld kunnen worden aan workshops rond voeding.

(schoolhoofd - sleutelfiguur werksessie)

Verhagen Muis Fruitvallei

Welkom in de hoogstamboomgaard

D

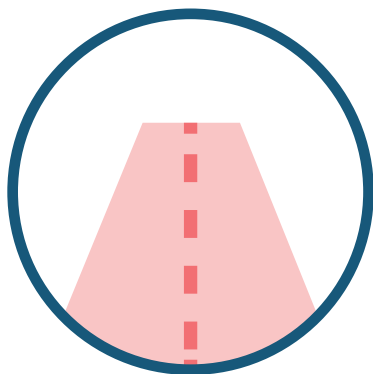
1

2

3

OPSCHALING

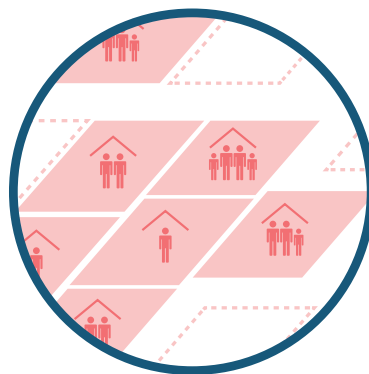
Opschaling en differentiëren type voedselomgevingen

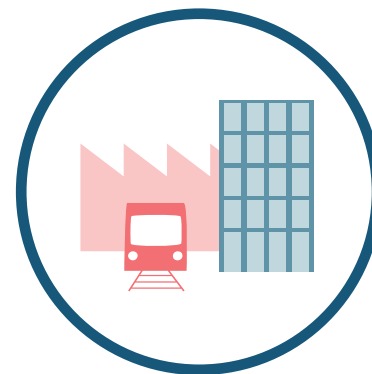
INVALSWEG ALS
VOEDSELOASE

HOOGBOUWWIJK ALS
VOEDSELWOESTIJN

VERKAVELINGSWIJK ALS
VOEDSELWOESTIJN

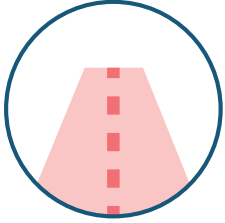
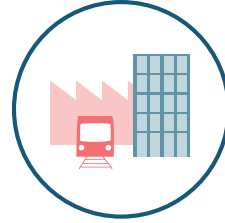
BOVENLOKAAL KNOOPPUNT
ALS VOEDSELMOERAS

SECUNDAIRE
SCHOOLOMGEVING

Shortlist aan interventies

! O.B.V. ONDERZOEKSERVARING

	 INVALSWEG ALS VOEDSELOASE	 HOOGBOUWWIJK ALS VOEDSELWOESTIJN	 VERKAVELINGSWIJK ALS VOEDSELWOESTIJN	 BOVENLOKAAL KNOOPPUNT ALS VOEDSELMOERAS	 SECUNDAIRE SCHOOLOMGEVING
1. Decentraal uitbouwen van gezonde en milieuverantwoorde voedingsknooppunten		✓	✓		
2. Ruimte voor eetbaar groen in (semi-)publieke ruimte van (woon-)project	✓	✓	✓		
3. Gezonde en milieuverantwoorde mobiele initiatieven koppelen aan plaatsen waar mensen samenkomen	✓	✓	✓	✓	✓
4. Diversiteit in voedselaanbod bewaken in bovenlokaal knooppunt				✓	✓
5. Publieke drinkwatertappunten	✓	✓	✓	✓	✓
6. Impact op het locatiebeleid van een supermarkt of een grote voedselketen	✓	✓	✓	✓	✓

Fiches interventies

4. Diversiteit in voedselaanbod bewaken in bovenlokaal knooppunt

Tegengaan van een monotoon voedselaanbod dat nadelige gevolgen met zich meebrengt voor gezondheid (obesitas) en milieu (afvalbeleid, ...) in bovenlokale knooppunten.

OMKADERING VAN DE INTERVENTIE

Hoe kan de overheid voorrang geven aan of st van gezonde en milieuverantwoorde initiatieven bovenlokale knooppunten waar ongezonde v domineert (voedselmoeras)?

Een bovenlokaal knooppunt is een plek waar v mensen doortromen en/of samenkomen. Het verhogen van het gezond en milieuverantwoood aanbod en het verhogen van de zichtbaarheid hiervan, heeft hier een grote impact op het in koopgedrag. Een divers voedingsaanbod verht gezondheid en de levenskwaliteit.

OPLOSSINGSRICHTINGEN

STIMULERENDE MAATREGELEN

De interventie vraagt om een motiverende en constructieve houding met als doel het bewak een evenwichtig voedingsaanbod. Alles begin vastleggen van duidelijke ambities en doelste in een beleidsvisie rond gezonde en duurzame voedselomgevingen. Vanuit deze visie kan v (beperkt) gestuurd worden via vergunningv (afwegingskader), bestemmingsplannen of stimulerende acties worden ingezet.

• Opmaak afwegingskader voor vergunningverlening

De Vlaamse overheid kan een afwegingskader opmaken dat gebruikt kan worden door lok overheden in bovenlokale knooppunten om evenwichtig voedingsaanbod te bewaken. Het geeft de Vlaamse overheid legitimiteit aan (politiek) bestuur van lokale overheden. Het kader speelt in op enerzijds de overconcent aan ongezond voedselaanbod, en anderzij clustering van ongezond voedselaanbod. Het afwegingskader kan eruit bestaan om: 1) n dan 40% van de panden binnen een knoopp laten bestaan uit fastfood, take away of on voeding, 2) niet meer dan twee panden me fastfood, take away of ongezonde voeding elkaar te plaatsen,

5. Publieke drinkwatertappunten

Drinkwatertappunten worden in kwetsbare omgevingen en op druk bezochte plaatsen geplaatst.

OMKADERING VAN DE INTERVENTIE

Waar en op welke manier kan een lokale overheid drinkwatertappunten gericht en efficiënt installeren in de publieke ruimte?

De drinkwatertappunten stellen gratis drinkwater ter beschikking voor iedereen en maken deze toegankelijk in de publieke ruimte, wat een invloed heeft op de gezondheid. Kraanwater drinken is gezond. Het toegankelijk maken vermindert het gebruik van (suikerhoudende) frisdranken en ook het gebruik van plastic flessen. Deze interventie speelt voornamelijk in op het impulsief consumptiegedrag. Daarnaast verkleint het de ecologische voetafdruk en speelt het in op het hitte-eilandeffect en de biodiversiteit door verkoeling te bieden in de publieke ruimte.

OPLOSSINGSRICHTINGEN

INSTRUMENTEN EN REGELGEVING

• Uitwerken locatiebeleid op strategische plekken

Tappunten zijn niet alleen een troef op plaatsen langsheen recreatieve of functionele netwerken (fietsknooppuntennetwerk, ...) en drukbezochte plekken in de stad (pleinen, sport, recreatie, toerisme, ...), maar zijn nog meer een noodzaak in wijken waar mensen in kwetsbare situaties wonen. Dit speelt in op gezondheidsongelijkheid. Bewoners en sleutelfiguren (vb. straathoekwerker, sociaal regisseur, ...) van een wijk betrekken bij het locatie-onderzoek en de invulling hiervan is een pluspunt. Hoe meer wijken er zelf mee aan de slag gaan, hoe succesvoller de tappunten zullen zijn. Dit schept mede-eigenaarschap en verantwoordelijkheid. Tegelijk worden ze geïnformeerd en gesensibiliseerd. De locaties zullen bepalend zijn voor de actor die het plaatsen van de tappunten op zich zal nemen bv. langsheen fietssnelwegen is MOW verantwoordelijk.

Het opstellen van een **verdeelsleutel** en het **bepalen van de densiteit** van het uit te rollen netwerk zijn op voorhand te bepalen door de lokale overheid. De watergroep kan vanuit hun expertise hierin een belangrijke rol opnemen.

Opvallende drinkwaterfontein in Zürich (Cit

Meer weten?

SAVE THE DATE

maandag 25 oktober 2021 (VM)

**Toelichting onderzoek
vanuit departement Omgeving**

(uitnodiging volgt eerstdaags)

VRAGEN?

**DEPARTEMENT
OMGEVING**

R
ATELIER
ROMAIN

Let us

VLAAMS INSTITUUT
**GEZOND
LEVEN**

 Vlaanderen
is zorg